

5. Жлуктенко Ю.О. Контрастивна лінгвістика: Проблеми і перспективи / Ю.О. Жлуктенко, В.Н. Бублик // Мовознавство. – 1976. – №4. – С. 3-15.
6. Іваницька Н.Б. Функціонально-семантична класифікація абсолютних дієслів в українській та англійській мовах: Монографія / Н.Б. Іваницька. - К. : КНТЕУ, 2004. – 194с.
7. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : монографія / Н. Б. Іваницька. – Вінниця : СПД Главацька, 2011. – 636 с.
8. Іваницька Н. Б. Tertium comparationis у міжмовному зіставленні дієслівних систем / Н. Б. Іваницька // Мовознавство. - 2009. – №1. – С. 46—59.
9. Іваницька Н.Л. Повнозначне слово в його проекції на денотат/ Н.Л. Іваницька // Українська мова. – 2006. – № 3. – С. 48.
10. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І.В. Корунець. – К. : Либідь, 1995. – 238 с.
11. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства / М.П. Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 324 с.
12. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология : [монографія] / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
13. Медникова Э.М. Проблемы и методы исследования словарного состава / Э.М. Медникова. – М., 1972. – 286 с.
14. Штернеманн Р. и др. Введение в контрастивную лингвистику / Р. Штернеманн // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXV. Контрастивная лингвистика : Переводы / [сост. В. П. Нерознак; общ. ред и вступ. ст. В. Г. Гака]. – М. : Прогресс, 1989. – С. 144–178.

Іваницька Н.Б. Межъязыковая специфика проявления генерализации семантики в украинских и английских глаголах.

В статті представлено фрагмент двустороннього сопоставительного аналізу англійських і українських глаголів, об'єднаних мікрокатегоріями, які об'єктивують відповідний семантичний аспект обобщеної глагольної категорії «процесуальність» як tertium comparationis. Виявлено межъязыкову специфіку генерализаційних процесів в реалізації відповідних субкатегорій. Доказано пріоритетність генерализації для англійської глагольної системи і тяжіння до конкретики українських глагольних номінацій.

Ключевые слова: глагольная система, межъязыковое сопоставление, категория «процесуальность», генерализация семантики, конкретика глагольных наименований.

Ivanytska N. Interlingual Pecularity of Semantic Generalization in Ukrainian and English Verbs.

The paper presents the contrastive analysis of the English and Ukrainian verbs combined by microcategories that objectify appropriate semantic aspect of generalized verbal category "verbality" as tertium comparationis. It is focused on the specific interlanguage generalized process dealing with the implementation of the relevant subcategories. It is revealed the priority of generalization in the English verbal system and an attraction to concrete Ukrainian verb nominations.

Key words: verbal system interlingual comparison, the category "verbality", semantic generalization, specification of verbal items.

Костянтин Мізін
(Переяслав-Хмельницький)

УДК 81'373.7–115:81'44

**ЗІСТАВНО-ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТІВ-СОМАТИЗМІВ
РУКА І ПАЛЕЦЬ У БРИТАНСЬКОМУ, НІМЕЦЬКОМУ, УКРАЇНСЬКОМУ
ТА РОСІЙСЬКОМУ МОВНИХ СОЦІУМАХ**

Пропонована стаття присвячена визначенню специфіки об'єктивації концептів-соматизмів РУКА і ПАЛЕЦЬ у британському, німецькому, українському та російському мовних соціумах, які репрезентують соматичний субкод антропоморфного коду культури, крізь призму зіставно-лінгвокультурологічного підходу.

Ключові слова: концепт, соматизм, зіставна лінгвокультурологія, код культури

Ця стаття є продовженням, започаткованих нами низки студій [див., напр.: 2], які присвячені вивченню усталених порівнянь (далі – УП) віддалено- та близькоспоріднених мов, що репрезентують п'ять кодів культури – антропоморфний, біоморфний, просторовий, часовий і артефактний. **Метою** пропонованої розвідки є визначення специфіки вербалізації за допомогою УП концептів-соматизмів РУКА і ПАЛЕЦЬ у британській, німецькій, українській та російській лінгвокультурах крізь призму актуального нині зіставно-лінгвокультурологічного підходу [див., напр.: 3]. Наш зіставно-лінгвокультурологічний аналіз базується на методиці “модель лінгвокультурологічного зіставлення фразеологічних систем” (далі – МЛЗФС) [див. про це: 3, с. 10–11]. Апробація цієї методики свідчить про наукову новизну нашого дослідження.

Зауважимо, що методика МЛЗФС являє собою механізм, або, точніше, процедурні етапи, визначення *tertium comparationis* при лінгвокультурологічному зіставленні систем УП різних мов. МЛЗФС – це дедуктивно-індуктивний шлях виходу на образи-еталони / внутрішні форми як параметри зіставлення конкретних УП. Основу методики МЛЗФС формують ментальні структури, які утворюють мовно-культурний континуум людини, та два семіотико-семантичні “трансформатори”, оскільки у процесі “заряджання” мовних знаків (етно)культурною інформацією відбуваються два етапи культурно-мовного перекодування. Одним із семіотико-семантичних “трансформаторів” є код культури, у категоріях якого інтерпретуються мовні знаки. Це є підґрунтям для обстоювання точки зору, що зіставний аналіз культурних смислів УП слід розпочинати саме з культурних кодів.

Так, фактичним матеріалом нашої розвідки є УП, які репрезентують соматичний субкод антропоморфного коду культури. Одним із найпродуктивніших у соматичній фразеології є конститuent “Рука”, який належить до чотирьох найактивніших частин тіла людини – “Око”, “Рука”, “Серце” і “Голова”, з якими пов’язані важливі способи отримання інформації, фізична й ментальна активність суб’єкта, його емоційна та чуттєво-вольова сфери [1, с. 6].

Тіло людини виконує інструментальну функцію в його різноманітній діяльності. Ця функція повною мірою виражається рукою – основним знаряддям життєдіяльності людини. Відомо, що з руками пов’язані уявлення про активність, конкретні дії, орієнтації, міру, спілкування, багатоманітні відношення, ширше – діяльність у широкому її розумінні. Це символ сили, влади, праці, дружби, любові, турботи, щиросердечності тощо.

Концепт РУКА є актуальним і комунікативно релевантним для будь-якого етносу. Зміст концепту РУКА організовується на різних рівнях абстракції [5, с. 158]: матеріально-тілесному (фізичному) та функціональному (діяльнісному). Матеріально-тілесний аспект структурує базовий складник концепту, у межах якого реалізуються такі компоненти змісту: 1) зовнішні характеристики рук (розмір, форма, колір тощо); 2) “активні” властивості рук як органа руху, дії (сила, фізична активність, стан м’язів рук); 3) фізичний стан рук. Визначимо, який із цих аспектів найширше представлений у компаративній фразеології, тобто є релевантним для мовної свідомості британців, німців, українців і росіян.

Передусім зауважимо, що лінгвокультурна асиметрія обсягу концептів, які об’єктивує українська або російська лексема *рука*, виникає, у зіставленні з англійською та німецькою мовами, вже на поняттєвому рівні, де семантичний обсяг поняття “рука” покривають дві лексеми англ. *arm* (рука (від плеча до кисті) – *hand* (кисть), нім. *Arm* (рука (від плеча до кисті) – *Hand* (кисть)). Соматизми англ. “arm” і нім. “Arm”, на відміну від англ. “hand” і нім. “Hand”, майже не представлені в компаративних фразеологіях – як маніфестантах менталітету етносів – англійської та німецької мов, за винятком англійського усталеного порівняння (*as long as one’s forearm / arm* (досл.: довгий, як передпліччя / кисть руки) – “дуже довгий” [11, с. 50]. Проте в українській мові семантика довгого об’єкта передається за допомогою УП, образ-еталон якого репрезентує не соматичний, а зооморфний субкод культури, напр.: *довгий як вужиче* – “про щось дуже видовжене” [14, с. 33].

Логічно було б очікувати, що концепт РУКА буде активно розбудовувати в зіставлюваних лінгвокультурах концептополе ПРОСТОРОВА ОРІЄНТАЦІЯ ЛЮДИНИ, натомість корпус УП свідчить про інше: порівняння повною мірою вербалізують матеріально-тілесні змісти цього концепту, формуючи розгалужені концептні зв'язки концептополів ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ЛЮДИНИ та ВНУТРІШНІЙ СТАН ЛЮДИНИ, напр.: нім. *Hand wie eine Langspielplatte* (досл.: рука, як довгограюча платівка) – “широка рука”; *Hände wie Klosettdeckel* (досл.: руки, як кришка унітазу) – “грубі, занадто великі руки”; *Hände haben wie eine Leberwurst* (досл.: руки, як ліверна ковбаса) – “зовсім в'яло (розслаблено) і не тиснучи, подавати руку”; *dastehen wie ein Pisspott mit zwei Henkeln* (досл.: стояти, як нічний горщик з двома ручками) – “стояти руки в боки”; укр. *руки як кописточки* – “дуже худі руки”; рос. *руки как грабли* – “невмілі, неслухняні, великі й грубі руки”; *руки длинные как у гориллы* – “про руки чоловіка, непомірно довгі порівняно з тулубом”; *руки красные как у гуся лапы* – “про руки, які сильно почервоніли від холоду”; *руки тонкие как соломинки / спички* – “руки дитини або виснаженої, хворої людини”; *рука широкая как лопата* – “велика з широкою долонею рука” [10, с. 106, 98, 108, 138; 14, с. 129; 12, с. 88; 9, с. 39, 40]. Щодо англійської мови, то тут натрапляємо лише на УП з імпліцитною семантикою соматизму “рука”, напр.: *(as) stiff as a board* (досл.: негнучкий, як дошка) – “1) задерев'яніти (ноги, руки, тіло); 2) мертвий, задубілий” [11, с. 18].

Незважаючи на універсальність соматичної фразеології, навіть конститuent “рука” не сприяв формуванню ні універсальних, ні фреквентивних УП: усі наведені приклади унаочнюють специфіку “духу” українського, а особливо німецького й російського народів. Як бачимо, український етнос, де соматична фразеологія часто представлена яскравими, наповненими креативом народу порівняннями, “проігнорував” один з основних концептів-соматизмів. Очевидно, це можна певною мірою пояснити “духом” або глибинами української культури, де дослідники відшуковують факти особливого ставлення до робочих рук. Щодо німецького етносу, тут упадає у вічі не лише різноманітність концептних зв'язків, які лягли в основу фразеологізації наведених вище УП, а й знижене стилістичне маркування цих одиниць. Компаративна фразеологія німецької мови підтверджує на основі образів-еталонів “Klosettdeckel” і “Pisspott” висновок В.М. Мокієнка стосовно того, що німецька мова, як і англійська, чеська, французька, тяжіє до “анально-екскрементального” типу зниженої лексики європейських мов, або Scheiß-культури (нагадаємо, що українська, російська, сербська, хорватська, болгарська мови тяжіють до “сексуального” типу – Sex-культури) [4, с. 56].

На українську мовну свідомість простежується відчутний вплив з боку глибинних когнітивних структур, які базуються на наївних уявленнях, міфології, магії та архетипних опозиціях, напр.: *пішла по руках як вітер по полю* – “гуляща жінка” (наївне уявлення-асоціація: вітер гуляє – жінка гуляє); *як рукою зняло / як руками відняв* – “полегшало” (магічна жестикуляція – “зняття” хвороби); *бере як не своїми руками* – “1) невміло бере до рук; 2) повільно, неохоче береться до роботи” (опозиція “свій – чужий”) [14, с. 129]. Для росіян не менш важливими за руки є пальці, оскільки саме вони є найбільш рухливими і, відповідно, найбільше “трудяться”, тому в багатьох УП конститuentи “рука” / “палець” можуть варіюватися без втрати цими одиницями будь-яких смислових нюансів, напр.: *руки / пальцы как чужие* – “малорухливі, важкі, неслухняні”; *руки / пальцы толстые как обрубки* – “часто про короткі руки, пальці” [9, с. 39, 40].

У межах функціонального аспекту виокремлюються два рівні організації змісту концепту РУКА: предметний і непередметний [5, с. 158]. Перший рівень включає смисли, пов'язані з предметною діяльністю (праця, відношення володіння), другий же рівень пов'язаний з діяльністю непередметного характеру (соціальні, міжособистісні стосунки та внутрішня, психічна діяльність людини, чуття і стани).

Предметний рівень представлений у компаративній фразеології української мови УП *як без рук* – “безпомічний, безпорадний” [14, с. 129], де простежується вказівка на

неможливість виконання будь-якої роботи без інструменту – рук. Цей же рівень репрезентує в аналізованому концепті усталений концептно-асоціативний зв'язок “рука – це предметне володіння”, напр.: нім. *ein Sperling in der Hand ist besser als eine Taube auf dem Dach* (досл.: горобець у руках краще, ніж голуб на даху); укр. *краще синиця в руці, ніж журавель у небі*; рос. *лучше синица в руках, чем журавль в небе* [10, с. 284]. В англійському прислів'ї компаративна семантика представлена імпліцитно: *a bird in the hand is worth two in the bush* (досл.: одна пташка в руці варта двох у куші) [8, с. 82]. Як бачимо, навіть спільна логіко-семіотична модель цього прислів'я наповнена різними зоосемічними образами: для німців еталонами опозиції “маленька пташка – великий птах” є “Sperling” (горобець) і “Taube” (голуб), а для українців і росіян – синиця та журавель. Лише в німецькій мові функціонує УП, де кисть руки позначає міру об'єму (пор. укр. пригоршня, жменя), напр.: *angeben wie eine Hand voll Dreck* (досл.: вихвалитися, як рука, що наповнена грязюкою) – “непристойно вихвалитися” [15, с. 130].

У британській лінгвокультурі простежується антонімічний концептний зв'язок: “рука – це відсутність предметного володіння / бідність”, напр.: *(as) bare as one's hand* (досл.: голий, наче чия-н. рука) – “1) зовсім порожній; 2) голий; 3) бідний” [11, с. 56]. Показово, що як в англійській мові, так і у віддаленоспорідненій українській існує фразеоваріант з образом-еталоном “долоня”: англ. *(as) bare as the palm of one's hand* (досл.: голий, як чия-н. долоня) – “1) зовсім порожній; 2) голий 3) бідний”; укр. *голий як долоня* – “дуже бідний” [11, с. 84].

Непредметний рівень представлений лише німецьким компаративним прислів'ям *wie die Hand, so das Schwert* (досл.: яка рука, такий і меч) – “тверда рука – шабля не маха, а рубка” [10, с. 236], де концепт РУКА репрезентує усталений концептно-асоціативний зв'язок “рука – це влада”.

Дослідження фактичного матеріалу виявило, що онтологічно важливим для людини є соматизм “палець”. І це не дивно, бо пальців, по-перше, два десятки (на руках і ногах), а по-друге, пальці – це “інструменти” (трудової) діяльності людини, тому їхнє значення для існування (виживання) останньої важко переоцінити. Логічно, що концепт ПАЛЕЦЬ утворює за рахунок концептів-гіпонімів (напр., концепт МІЗИНЕЦЬ) “містки”, що пов'язують концептополя СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ, РОЗМІР ПРЕДМЕТІВ, ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ЛЮДИНИ та ін., які належать до різних культурних (суб)кодів. Так, у британському етносі УП із соматизмом “пальці” може представляти навіть часовий код культури, напр.: *flow like water through one's fingers* (досл.: текти, як вода крізь чий-н. пальці) – “швидко минати (час, події тощо)” (пор. укр. *бігти як вода* – “минає безповоротно (життя, час)” [14, с. 29]). У російській мові існує формально ізоморфне УП *течь как вода между пальцами* – “непомітне, але безперервне й швидке зникнення, витрачання чого-н. (часто про гроші)” [12, с. 64], проте змістово це УП відрізняється, оскільки воно є атемпоральним. Крім цього, росіяни крізь пальці можуть дивитися, виявляючи поблажливість, напр.: *смотреть словно сквозь пальцы* – “ставитися поблажливо до чийх-н. дій, учинків, робити вигляд, що їх не помічаєш” [12, с. 305] (пор. укр. некомпаративну ФО *дивитися крізь пальці* – “1) свідомо не звертати уваги на що-н. незгодоване; навмисно не помічати чогось незгодованого в чийх-н. діях, учинках; 2) нехтувати ким-н., чим-н., ігнорувати, не брати до уваги когось, щось” [13, с. 198]), а в українців крізь пальці проходить дух, напр.: *як дух крізь пальці пройти* – “бути непомітним, невловимим для когось” [13, с. 198].

Релевантною для компаративної фразеології німецької мови є еталонізація за допомогою соматизму “палець” семантики незначної сили, що виражено в компаративних пареміях, напр.: *der Finger einer Frau zieht stärker als ein Paar Ochsen* (досл.: палець однієї жінки тягне сильніше, ніж пара волів) – “де врода, там і сила”; *besser eine Zehe verlieren als den ganzen Fuß* (досл.: краще втратити пальця, ніж цілу ногу) – “чорт бери шапку, аби голова була ціла” [10, с. 263, 228]. Українська й російська мови, з одного боку, та англійська й німецька, з другого, – виявляють асиметрію при категоризації поняття “палець”, оскільки в германських мовах існує детальніша категоризація останнього – українському й російському

родовому поняттю “палець” відповідають німецькі й англійські видові “Finger” (палець руки) – “Zehe” (палець ноги) / “finger” (палець руки) – “toe” (палець ноги). Такі випадки категоризації (напр.: англ. *stand like a sore thumb* (досл.: стояти, як хворий великий палець руки) – “1) бути очевидним; повністю зрозуміло; 2) впадати в очі; бути помітним незброєним оком” [11, с. 103]) дещо суперечать нашій гіпотезі гіперо-гіпонімічної преференції при номінації різними етносами навколишньої дійсності, згідно з якою англійська й німецька мови “тяжіють” до гіперонімічного називання [3, с. 17].

Якщо наведене вище англійське УП одним зі своїх значень акумулює семантику інтелектуальної діяльності людини, то в українській мові УП із соматизмом “палець” можуть передавати семантику інтуїції, напр.: *попав як пальцем у небо* – “не вгадав” [14, с. 108]. Такі приклади яскраво унаочнюють лінгвокультурологічну опозицію “раціональність германців – емоційність (східних) слов’ян”.

Попри те, що кінцівки людини та їх частини споконвічно слугували як для виміру відстаней між об’єктами в просторі, так і їхньої довжини, в зіставлюваних мовах не знаходимо УП із соматизмом “палець”, які мали б метронімне значення. Семантика незначної міри присутня лише у некомпаративних ФО української та російської мов, напр.: укр. (й) *на палець* – “1) зовсім, ніскільки; 2) мало, небагато”; рос. *с палец* – “невеликий предмет (палиця, втулка тощо)” [13, с. 481; 12, с. 305].

В українській лінгвокультурі появу деяких специфічних смислових нюансів при формуванні концепту ПАЛЕЦЬ, зокрема семантику самотності людини, напр.: *як палець* – “1) без сім’ї, без рідних, без близьких і под.; 2) уживається для вираження підсилення якоїсь негативної ознаки, якості тощо; зовсім” [13, с. 481], можна пояснити етнокультурними витоками (традиціями). У зв’язку з цим В.В. Жайворонок пише: “Якщо дівчина, що виходить заміж, не хоче мати дітей, вона, сідаючи після вінчання на посад, присідала пальця правої руки: скільки пальців присяде, скільки років не матиме дітей; за великий гріх було присісти всі п’ять пальців, бо тоді вона буде безплідною, а такої не приймуть на небо” [7, с. 431], тому про того, хто не має родини, кажуть *один (сам) як палець* – “зовсім самотній” [14, с. 108] (пор. рос. *один как палец* – “зовсім самотня людина, яка живе без рідні та друзів” [12, с. 305]). Хоча М.Ф. Алефіренко та Л.Г. Золотих розтлумачують УП *один как перст* – “1) зовсім один, без сім’ї, без близьких; 2) зовсім самотній” інакше: “з точки зору сучасної російської мови вираз здається немотивованим: на руці не один (самотній) палець, а цілих п’ять. Проте в давнину це слово мало вужче значення, яке сучасна мовна свідомість не зберегла. Так називався великий палець на руці. А він, як відомо, міститься дещо окремо від інших, зігнутих пальців відкритої долоні” [6, с. 283].

Попри універсальність семіотики тіла людини та механізмів її когніції, УП із соматизмом “палець” виявляють специфічну й унікальну семантику навіть у близькоспоріднених українській і російській мовах, напр.: укр. *голий як палець* – “дуже бідний”; рос. *застрял как палец в квашне* – “людина, яка надовго залишилася жити де-н. (часто про віддалене й глухе місце або маленьке, занедбане містечко)” [14, с. 108; 12, с. 305]. Аналіз УП-соматизмів засвідчив, що в російській і українській концептних картинах світу концепт ПАЛЕЦЬ бере участь у розбудові концептополя ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ЛЮДИНИ, напр.: укр. *пальці як граблі* – “пальці, які задубіли від холоду й позбавлені здатності рухатися”; рос. *пальцы как грабли* – “невмілі, неслухняні пальці, які погано згинаються”; *пальцы толстые как сосиски* – “короткі й товсті пальці” [13, с. 165; 12, с. 88; 9, с. 40]. У російській концептній картині світу цей концепт формує також концептополе МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ, напр.: *рассказывать как по пальцам* – “точна, детальна, ґрунтовна розповідь (як правило, з передбаченням якихось подій або розкриттям сенсу того, що відбулося)” [12, с. 305]. Останнє УП виникло в результаті симбіозної взаємодії порівняння *знать как свои пять пальцев* (детальний аналіз якого ми пропонуємо нижче) та когнітивного сценарію жестового супроводу логічного (послідовного) викладу

певної думки (поширеного, до речі, не лише в російському етносі), який і ліг в основу образно-мотиваційної бази цього УП.

Аналіз УП *как два пальца обоссать* – “зробити що-н. легко, жваво й відразу” [12, с. 305] дає змогу виокремити зв'язок російського концепту ПАЛЕЦЬ із концептопомом ФІЗІОЛОГІЧНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ. Зрозуміло, чому мова в цьому порівнянні йде про два пальці. Знову ж таки, фізіологія людини універсальна, але цей когнітивний сценарій концептуалізувався лише російською мовною свідомістю. Цей лінгвокультурний факт сигналізує, з одного боку, про виражену іронічність росіян (не все так просто зробити легко й відразу), про що зазначають дослідники російської душі (М.О. Бердяєв, В.В. Воробйов, М.С. Гумільов, В.А. Маслова та ін.), а з другого, – про значне інтегрування європейських мов і культур, що не дозволяє чітко встановити межі поширення “анально-екскрементального” типу культури.

Отже, у пропонуваній розвідці встановлено на основі методики МЛЗФС специфіку об'єктивації концептів-соматизмів РУКА і ПАЛЕЦЬ у британському, німецькому, українському та російському мовних соціумах, які репрезентують соматичний субкод антропоморфного коду культури, крізь призму зіставно-лінгвокультурологічного підходу. Результати дослідження засвідчили той факт, що саме зіставно-лінгвокультурологічний аналіз УП дає змогу чітко виявити важливі лінгвокультурологічні факти щодо універсальних і національно-специфічних підвалин концептуалізації та категоризації об'єктивного світу близько- й віддаленоспорідненими етносами.

На перспективу залишається зіставно-лінгвокультурологічний аналіз УП антропоморфного коду культури із соматичним образом-еталоном “нога”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипкина Л.В. Немецкие фразеологические единицы с компонентами-соматизмами в лингвокогнитивном и культурном аспектах : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Л.В. Архипкина. – М., 2007. – 24 с.
2. Мізін К.І. Зіставно-лінгвокультурологічне вивчення усталених порівнянь крізь призму просторового коду культури (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов) / К.І. Мізін // *Językowy obraz świata słowian a kultura*. Tom 2. – Lublin–Równe : FOP Oros O., 2010. – S. 11–19.
3. Мізін К.І. Усталені порівняння англійської, німецької, української та російської мов в аспекті зіставної лінгвокультурології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / К.І. Мізін. – К., 2012. – 32 с.
4. Мокиєнко В.М. Русская бранная лексика : цензурное и нецензурное / В.М. Мокиєнко // *Русистика*. – 1994. – № 1 / 2. – С. 50–73.
5. Мильникова Н.В. Функциональный аспект содержания концепта “Рука” / Н.В. Мильникова // *Вестник Самар. гос. ун-та*. – 2009. – № 1 (67). – С. 157–163.

ДОВІДНИКИ

6. Алефиренко Н.Ф. Фразеологический словарь : Культурно-познавательное пространство русской идиоматики / Н.Ф. Алефиренко, Л.Г. Золотых. – М. : “Издательство ЭЛПИС”, 2008. – 472 с.
7. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник / В.В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
8. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин ; [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Рус. яз, 1984. – 944 с.
9. Лебедева Л.А. Устойчивые сравнения русского языка : Краткий тематический словарь / Л.А. Лебедева. – Краснодар : Кубанский гос. ун-т, 2003. – 300 с.
10. Мізін К.І. Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння) / К.І. Мізін. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 304 с.
11. Мізін К.І. Англо-український словник компаративної фразеології / К.І. Мізін. – Кременчук : Щербатих О.В., 2010. – 120 с.

12. Мокиенко В.М. Словарь сравнений русского языка / В.М. Мокиенко. – СПб. : “Норинт”, 2003. – 604 с.
13. Словник фразеологізмів української мови / [уклад. В.М. Білоноженко та ін.]. – К. : Наукова думка, 2003. – 1104 с.
14. Юрченко О.С. Словник стійких народних порівнянь / О.С. Юрченко, А.О. Івченко. – Харків : Основа, 1993. – 176 с.
15. Walter H. Wörterbuch deutscher sprichwörtlicher und phraseologischer Vergleiche. Teil 1 / H. Walter. – Hamburg : Verlag Dr. Kovač, 2008. – 332 S.

Мизин К. Сопоставительно-лингвокультурологический анализ концептов-соматизмов РУКА и ПАЛЕЦ в британском, немецком, украинском и русском языковых социумах.

Предлагаемая статья посвящена определению специфики объективации концептов-соматизмов РУКА и ПАЛЕЦ в британском, немецком, украинском и русском языковых социумах, которые репрезентируют соматический субкод антропоморфного кода культуры, сквозь призму сопоставительно-лингвокультурологического подхода.

Ключевые слова: концепт, соматизм, сопоставительная лингвокультурология, код культуры.

Mizin K. Contrastive-Linguocultural Analysis of Concepts-Somatism “Hand” and “Finger” in Britain, German, Ukrainian and Russian in Speech Sociums.

The proposed paper is devoted to determination of the specific character of objectivation of concepts-somatisms HAND and FINGER in British, German, Ukrainian and Russian speech sociums representing somatic subcode of culture anthropomorphic code through the prism of contrastive-linguoculturological approach.

Key words: concept, somatism, contrastive linguoculturology, code of culture.

Людмила Прадивлянная
(Винница)

УДК – 81’1:[811.111/.112.2+811.161.1]

ИМПРЕССИОНИСТИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ И ЕГО ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ В РУССКИХ, АНГЛИЙСКИХ И НЕМЕЦКИХ ТЕКСТАХ

Статья посвящена анализу языковых механизмов создания импрессионистического эффекта в русских, английских и немецких текстах. Проводится сопоставительный анализ языковых средств импрессионизма в трех языках, определяются общие и отличительные характеристики. Дано определение импрессионистического эффекта.

Ключевые слова: литературный импрессионизм, импрессионистический эффект, стилистический эффект, цветопись, синестезия.

Текст отражает опыт человечества, накопленный веками, мир, познанный человеком, поэтому внимание к особенностям и закономерностям организации текста является следствием расширения и углубления познавательного процесса субъектов, предметов и явлений реальной действительности. Художественный текст импрессионистического направления представляет интерес, прежде всего, как способ отражения нового типа мышления, оформившегося на переломе столетий и воплотившегося в живописи, скульптуре, музыке, литературе к концу XIX века в новом художественном языке, который стал «выражением, с одной стороны, деструкции западноевропейской культуры, а с другой – формирования новой системы ценностей в европейской культуре рубежа XIX–XX веков» [4, с. 11].

Являясь явлением «наиболее изученным и наименее понятным» (Р.Бретель), импрессионизм продолжает вызывать дискуссии. Исследователями были выведены ключевые показатели импрессионистических текстов: сдвиг повествования в сторону